

Bene Zoltán

Mandola története

1. fejezet

Sodródás (2015)

„...csak a szerelem marad meg... zengő, keserves, örökké nyugtalan emlékek... órák illata, amelyek emlékeztetnek... Különös éjszakákon hallott baljós-latú hangok vagy az egész életemet elmondó sóhaj-tások...”

Krúdy Gyula

„...Krúdy (Kandur) Gyula is megírta, hogy csak a nőkért érdemes élni.”

Bólya Péter

P. senkinek nem volt az őse, rokona is alig, ám ismerőse annál többeknek. Születési anyakönyvi kivonata szerint Csónakos Csabának hívták, azonban történetesen egy olyan nemzedékhez tartozott, amelyben a legtöbben még teljes terjedelmében olvasták *A Pál utcai fiúkat*, így aztán az általános iskola ötödik osztályában rá is ragadt a Papuskám becenév. Ez az évek során előbb Papusra, később P.-re redukálódott. Hovatovább eredeti neve a feledés homályába veszett.

P. városának három gimnáziuma közül a harmadik számúnak tartott intézményben érettségizett. Szintén hazai pályán szerezte meg történelem-angol szakos tanári diplomáját. Gyöngye négyes átlaggal és hektószámra védelt olcsó szeszekkel abszolválta a felsőoktatást. A főiskola után két esztendő tanított egy lakótelepi iskolában, majd, zavaros körülmények között lezajlott kipendelésének másnapján társult réges-régi cimboráinak egyikével, végül annak autóbalesetét és halálát követően magánzóként

folytatta a közös vállalkozást. Idejének nagy részét kávézóban és egyéb vendéglátóipari egységekben múlatta. Üzleti és magánügyeit oroszlánrészt ugyancsak ezekből intézte. Valamiféle speciális gépekkel kereskedett, senki sem tudta, pontosan mifélékkel; ha évi kettőt eladott belőlük, királyként, ha hármat, császárként, ha négyet, valóságos földre szállt olümposzi istenként élt (egyéb-ként sem középmagas, csenevész termetéről, sem hosszú, hegyes orráról, sem elálló füleiről nem jutott volna eszébe senkinek az 'isteni' jelző). Egyesek szerint görög, mások szerint olasz vállalat ügynöke volt, munkája havi harminc-negyven telefonhívásból és az elkelt masinák szállításának megszervezéséből állt. Következésképpen rengeteg szabadidővel rendelkezett. Amit a pultos lányok gusztálása közben bizalmas beszélgetések kihallgatásával, otthon és egyéb ingatlanokban a science fiction klasszikus regényeinek forgatásával, tucatnyi kedvenc írója (mindenekelőtt Krúdy Gyula és Bólya Péter) hosszabb-rövidebb elbeszéléseinek olvasásával, filozófiai értekezések tanulmányozásával, cider nevezetű, alacsony alkoholtartalmú italok szürcsölésével, olykor egy-egy punkrock koncert meglátogatásával, valamint széles ismeretségi körének tágitásával töltött ki.

Legmeghittebb pillanatait egy régi lány emlékével osztotta meg, olyankor melankolikusan meredt a semmibe, és elvétve keserédes mosoly jelent meg az ábrázatán. Hajszálnyit azért több volt ebben a mosolyban a keser, mint az édes, de idáig is hosszú út vezetett.

P.-t magától értetődően sokan irigyelték. Természetesen nem meghitt pillanatainak édesbús, nosztalgikus hangulata miatt. Azonban kevés munkával sok pénzt keresni: az emberiség nagy részének ez a leghőbb vágya – és P.-nek ez különösebb erőfeszítés nélkül, a körülmények kifürkészhetetlen összejátszása folytán sikerült. Ezért vált irigység tárgyává. Elhunyt barátja kapcsolatait és bejáratott csatornáit használva minimális energiabefektetéssel ügyködhetett, jó minőségű ruhákban járt, takaros belvárosi lakásban lakott, felső kategóriás autót hajtott, minden nyáron nyaralhatott volna a világ fölkapott üdülőhelye-

in, ha kedve szottyant volna rá – csakhogy, igen ritka kivételektől eltekintve, nemigen szottyant. A legtöbbször legföljebb a Balatonig jutott, ahol a strandon üldögélt, mustrálta a bikiniket, sült halat evett, és ha megunta a szemlélődést, falatozást, David Lewis *On the Plurality of Worlds* című könyvét, netán valamelyik Szindbád-regényt, esetleg Bólya Péter köteteinek egyikét olvasgatta (különösen kedvelte a *Mindenhez közel* címűt). P.-t boldog és gondtalan embernek hitte a világ.

Ő maga nem vallotta magát sem gondtalannak, sem boldognak. Amikor tulajdon helyzetére keresett jelzőt, legtalálóbbnak a várakozó kifejezést érezte. Élete utolsó két évtizede nagyrészt a várakozás jegyében telt, s attól tartott, hátralévő éveiben sem következnek be semmiféle változás ezen a téren. Nehezen tudta volna bevallani bárkinek is, hogy mi vagy ki, micsodák vagy kicsodák is képezik voltaképpen várakozásának tárgyát, illetőleg tárgya-
it; legföljebb annyit ismert be egyik-másik komájának, hogy az érzés kétségkívül kitölti létezésének minden pillanatát. Olyannyira, hogy néha képtelen elhagyni a kávézót, amelyben üldögél, nehogy éppen akkor érkezzen meg valaki, vagy következzen be valami – amit jelként értelmezhet –, amikor távozik. Időnként hatalmába kerítette a cselekvési kényszer, olyankor beült a kocsi-
jába, és nekivágott az országutaknak. Maga sem tudta, merre jár, falvakon vágott keresztül, városok elkerülő útjain száguldozott, kietlen környékeket és kies vidékeket szelt keresztül, benzinku-
táknál evett és végezte szükségét, országhatárokat lépett át ész-
revétlen, hogy végül hegyvidéki panziókban térjen nyugovóra, húsz órát aludjon egy huzamban, és áttetsző bőrű, fiatal lányok-
ról álmodjon, akik egyedül földig érő hajzuhatagukba burkolják kívánatos testüket, és miközben kacagnak, hófehér fogaik meg-
megcsillannak, mint Lucky Luke-é a képregényekben. Amikor fölébred, P. ágyékát feszíti a vágy, ám nem is gondol kielégülésre, viszont bőséges reggelit fal, kinyomozza, Európa mely tájékára vetődött, okostelefonján megtervezi a hazautat, és nekivág.

Nagy ritkán P. repülőre ül, s bár nem vonzzák az idegen ország-
gok, elrepül valahová messzire. Hátha ott akad rá arra, amire vár.

Egy nyomra, egy utalásra. Ha nem is magára arra a régi lányra, akinek emlékét oly áhítattal ápolgatta, de talán valamire belőle... Egyelőre azonban nem jár sikerrel.

Egy késő tavaszi napon a Kaukázusba repült, részint üzleti ügyekben, részint saját késztetéseinek engedve. A hatalmas utasszállító légörvénybe került, majd madárrajjal találkozott, minek következtében kényszerleszállást hajtott végre egy hatalmas pusztaság szélén. Az utasok kisebb sérülésekkel megúszták a kalandot, a pilóta leadta a segélyhívást, és megengedte, hogy az emberek elhagyják a Boeinget, amennyiben látótávolságon belül maradnak. Néhány órán belül megérkezik a segítség, mondogatták, arcukon kincstári mosollyal, a stewardessek. P. hitt nekik, és sétálni indult. Utastársai nem távolodtak el a géptől, P. azonban több száz méterre elcsatangolt. A pusztát virágba borították a tavaszi növények, rovarok szorgoskodtak mindenfelé, a Nap sugarai kellemesen melengették P. feje búbját. Egészen idillinek gondolhatta volna a helyzetet, amibe csöppent, ha hirtelen rá nem döbben arra a megmagyarázhatatlan tényre, hogy különös módon ugyan, de csúnyán eltévedt. Nemigen értette, miként lehetséges ez, hiszen egy síkságon mozgott, amelyen, ha körülnézett, könnyedén megtalálta a repülőgépet, még a szemét sem kellett megerőltetnie, ám valahányszor elindult feléje, idővel mindig eltért az iránytól. Mintha a gép rendre odébb sodródott volna a szilárd talajon, akár tengeren a mentőcsónak. Mikor ezt észrevette, megállt, körbekémlelt, s amint megpillantotta a gigantikus törzset, a szárnyakat, a farkat, máris módosította az irányt. Amit hamarosan újfent elveszített. A gép csúszott arrébb, vagy ő tért el az odavezető útról, mindenesetre hiba csúszott a számításokba. Tucatszor történt meg ugyanez, s úgy érezte, mintha nem mind közelebb, de egyre távolabb kerülne a céltól. Kezdett kétségbe esni, kivált, amikor látta, hogy megérkeznek a mentőegységek helikopterei. Akkor föladta, leszámolt az életével, elfogadta, hogy itt kell nyomorultul elpusztulnia, itt, a seholban, egy névtelen világban, ahol örökké tavasz van, bágyasztóan döngicsélnek a rovarok, és tarkán virágozik a rét. Leült egy vakondtúrásra,

arcát a kezébe temette és azon töprengett, vajon ez lenne-e az, amire mindig is várt. Mielőtt azonban rátalált volna a válaszra, két egyenruhás férfi nőtt ki az orra előtt a földből, szláv nyelven, majd tört angolsággal szölongatták, nem értették, miért nem tért vissza a többiekhez, egyúttal sürgették, hogy iparkodjon, ne hagyja megaludni a tejet a szájában, tartson velük, mindenki rá vár. Vagy én várok mindenkire, suhant át P. agyán, miközben fölállt, a két férfi közrefogta, és elindultak a gép irányába.

Később többeknek is elmesélte ezt a furcsa történetet, de többnyire még csak nem is nevettek rajta. Sem érdekesnek, sem szokatlannak nem találták, utóvégre senki sem halt meg, vagy vált nyomorékká benne. Mintha a halál vagy a lebénulás szokatlan és érdekes lenne, nem pedig mindennapi és megszokott, gondolta P. csüggedten, s idővel letett arról, hogy beszámoljon eltévedéséről a seholban, ehelyett inkább kedves bókokat mondott a hölgyeknek, és meghívta őket egy italra, fecsegett az urakkal, és fizetett nekik egy-egy kört. P. alapjában véve szeretetre méltó ember volt.

2. fejezet

Lehetőségek (1995–2018)

A camera obscura, más néven lyukkamera egy lencse nélküli optikai eszköz. Valójában egy minden oldalról fénytől védett doboz – de akár szoba vagy autó is lehet (a német szocialista ipar emblematikus furgonjából, a Barkasból is készítettek már ilyen) –, amelybe a fény egy apró lyukon keresztül hatol be, s ez a behatoló fény a külvilág fordított állású képét rajzolja ki a camera obscurán belül, a réssel ellentétes oldalon. P. középiskolás korában, osztálykiránduláson járt Egerben, ahol egy ablaktalan szobában, egy asztal lapján bámulta elképedve Eger valós idejű látképét. A líceum kupolájának két oldalán hengeres formájú szerkezeteket helyeztek el az építők, így az északi forgó hengerbe szerelt tükör és lencse segítségével az alatta lévő szinten található kis, beső-

tétített szoba közepén álló fehér asztalon megjelenhetett a város látképe. Habár ez a szerkezet némiképp bonyolultabb, mint az átlagos lyukkamerák (tükröt és lencsét is használtak hozzá), mégis lenyűgözően egyszerű.

P., jöllehet évtizedek teltek el az osztálykirándulás óta, sokat gondolt az egri camera obscurára. Semmi elektronika, semmi informatika, semmiféle ultramodern technológia nem kellett ahhoz, hogy működjön. Talán létezik egy olyan világ, jutott erről eszébe egy csöndes estén, amelyben nincs elektromosság, mégis tele van elképesztő szerkezetekkel. Órákig, napokig, hetekig, hónapokig ezen tűnődött. Mondjuk, azért nincsen áram, mert nincsenek fémek, amelyek vezetnék, mészázott. És annak a világnak az emberei ennek ellenére képesek olyan technikai eszközök megalkotására, amelyektől tátva maradna a szánk, ha oda utaznánk... Megborzongott az efféle gondolatoktól.

P. a legtöbbször (az esztendőnek legalább háromszázhatvan napján) hitt a lehetséges világok realitásában. „Aktuális világunk csupán egy a sok közül. Kizárólag azért nevezzük aktuálisnak, mert benne élünk, és nem azért, mert más fajtájú, mint a többi. Más világok lakói joggal nevezhetik aktuálisnak saját világukat” – írja David Lewis, a lehetséges világok elméletének egyik legfőbb képviselője. A logika nyelvén megfogalmazva: ha úgy véljük, hogy egy kijelentés (x) lehetséges, azaz létezik olyan helyzet, amelyben x igaz, akkor voltaképpen azt gondoljuk: van a dolgok elrendezésének olyan módja, amelyben x fennáll. Ugyanakkor, természetesen, a dolgok elrendezésének olyan módja is lehet, amelyben x nem áll fenn. Ennek is, annak is ugyanakkora az esélye. Innen már csak egy lépés feltételezni azt, hogy ha ugyanakkora az esélye a megvalósulásra és a meg nem valósulásra, akkor létezik olyan helyzet, ahol megvalósul, és olyan is, ahol nem valósul meg. Amennyiben pedig x_1 és x_2 és x_3 egyaránt lehetséges, vagyis létezik olyan helyzet, amelyben x_1 igaz, s olyan is, amelyben x_2 , de még olyan is, amelyben x_3 is az, akkor x_1 , x_2 és x_3 óhatatlanul fennáll – akkor is, ha egyszerre és együttesen, egy világban nem lehetséges, hogy mind a három eshetőség lé-

tezzem. Mert ez esetben lehetséges más világokban. Például nem fogadható el, hogy valaki egyidejűleg el is tűnjön – mert, teszem azt, elrabolták, vagy bármilyen egyéb okból nyoma veszett –, és ne is tűnjön el, ám olyan igen, hogy az egyik valóságban elvész, a másikban azonban nem.

És P. (sok minden egyéb mellett) elképzelte, hogy egy olyan világban nézi az egri líceum camera obscuráját, amelyben nincs elektromosság, következésképpen és nagy valószínűséggel például film sincs. Mégis lehet olyasféle képeket nézegetni, amelyek olyanok, akárha fotók lennének. Mikor lehunyja a szemét, a múltja jelentősebb állomásai és történései is ebben a formában jelennek meg előtte: mintha fényképen... „A fotográfia talán öntudatlanul, de éppúgy az emlékezet jegyében íródik, mint Krúdy fikciós, tények és tárgyak nélküli elbeszélései. A fényképezés, akárcsak az irodalom, így lett a századfordulón az emlékezés metaforája.” Ezt Kiss Noémi *Fekete-fehér (Tanulmányok a fotográfia és az irodalom kapcsolatáról)* című kötetében olvasta egyszer. Ahogyan azt is, hogy „az emlékezés módja ugyan megköveteli a képek – legyenek azok irodalmi vagy fotografikus képek – jelenlétét, csakhogy ők ketten, kép és szöveg újra és újra kizökkennek a múltból és mintegy irányítják, konstruálják, befolyásolják a képzelőerőt: valójában csak egy *camera obscura* az, amit látunk a múltból, a város tereit sötétkamrában éljük meg, vagy éppen nyelvi jelekkel állítjuk elő, akárcsak a történeteket, és a szövegyszerű képek láttatják a múltat; mindkét esetben a történetet és a tereket is fikcióként éljük meg.” P. eltöprengett. Örült volna, ha teljes mértékben fikcióként élhetné meg azt az eseménysort, amely örökre meghatározta az életét. S bár sok tekintetben tényleg olyan bizonytalan és lebegő érzéssel idézte föl, mint egy régi filmet vagy regényt, mégis minden egyes idegszálával tisztában volt azzal, hogy minden megtörtént, amire emlékszik. Valamiképpen. Ha nem is éppen úgy, ahogyan képes föl- és megidézni, de azért nagyon is hasonló módon...

De nem ez a lényeg, legyintett. Kicsit (nem is kicsit) megharagudott magára.

A lényeg, gondolta, miután megbékélt valamelyest, hogy lehetséges egy sötét szobában képeket nézni a valóságról. És ez lenyűgöző. Egyúttal biztató. Sőt. Reményt keltő. P. szerint mindenesetre az. Káprázatos, hogy mennyi minden lehetséges. Döbbenetes a lehetőségek végtelenbe nyúló sora. Az ember számba venni sem képes őket, csak jönnek, jönnek, s nagy részük föl is olvad a mindenségben, anélkül, hogy megvalósulna. Kivéve, ha másutt valósul meg. Mások ezzel szemben realizálódnak nálunk, ezer másik világban ugyanakkor legföljebb fölsejlenek, de nem öltenek testet. És ezt P. megnyugtatónak találta. Sőt. Reményt keltőnek.

Végző soron Mandola miatt hitt a lehetséges világokban. Vagyis azért, hogy legyen lehetősége abban is hinni, hogy minden kétséget kizáróan létezik minimum egy olyan valóság, amelyikben tudható, pontosan mi történt Mandolával, akit a legtöbben Mandulának, néhányan Mandynek hívtak. P. leggyakrabban *kin-csemnek* nevezte. Legfőképp pedig szeretett volna belepillantani egy olyan camera obscurába, amely annak a valóságnak a képét mutatja, még ha a feje tetejére állítva is, ahol Mandola még mindig az ölében fekszik, hangyányit kancsal, álmodozó szemekkel bámul a semmibe, és a haja a földig lóg. Ha ilyen lehetséges világ nem létezik, akkor alig marad valami, amiért érdemes lenne élni. Akkor csak a mindenféle női testek maradnak, búslakodott P. Vagy női testrészek. Amikor egyszer megkért egy öreg székelyt, nevezzen meg egyetlen dolgot, ami miatt megérte megszületni és leélni egy életet, az öreg habozás nélkül rávágta, hát, a pina, fiam, mi a búbánat lehetne más?

3. fejezet

A világok közti hasadékok természete (2015)

P. azon a délelőttön a Banditába tért be, ahol az ígéző pillantású Barbi főzte a Lavazzát, csapolta a sört, nyitotta a cidert, üdítette a vendégeket. P. régi rajongója volt Barbinak, heti rendszerességgel

álmodozott selymes szőke hajáról, hosszú nyakáról és egyéb testrészeiről. Azon a napon bizsergő boldogsággal emlékezett vissza, miként találta őket egymás mellett az első hajnali napsugár, mely bekúszott a hálószobájába, s tanúja lehetett, ahogyan ő izgatottan és elszántan kitakarja Barbi testét, zihálva bámulja formás fenekét, gerincének lágy ívét, pompás vállát és nyakszirtjén a halványan derengő anyajegyét. Hosszú percekig legeltette a szemét azokon a pazar formákon, mielőtt kikászálódott az ágyból, hogy kávéfőzőn gyönyörű kedvesének (ő maga nem fogyasztotta a feketét, mióta a gyomrában nagyságrendekkel több sav termelődött, mint az üdvös lenne, ez az áldatlan állapot azonban majd elmúlik, és P., a savtól függetlenül, előbb-utóbb újra kávézni fog, végtére is már épp elég veszteség érte az életben). Kiimbolygott a konyhába, ügyetlenkedve bajlódott az előkészületekkel: előhalászta a kávésdobozt a szekrény mélyéről, bekapcsolta a főzőlapot, kettéválasztotta a sokat próbált kotyogóst, vizet engedett az alsó fertályába, belepasszította az alul csőben végződő szűrőt, melybe két púpozott kanál örleményt lapátolt, újra összeillesztette a szerkezetet oly módon, hogy a tömítőgyűrűvel szigetelt felső részt erősen összekerte az alsóval a fémbe vágott menetek segítségével; a vörösen izzó karikára helyezte a masinát, és türelmetlenül várni kezdte, hogy lefőjön az adag, s gyöngéd mosoly kíséretében átnyújthassa Barbijának. A hő hatására a zárt, alsó víztérben a vízgőz összegyűlt, a nyomás növekedett, minek következtében a víz nem kezdett forrni, hanem tovább melegedett, míg a magas nyomás át nem préselte a csővön, keresztül a kávé és a szűrőn egészen a felső tartályig. Miután mindez ólomlábakon vánszorgó percek alatt lezajlott, P. egy ízléses hollóházi csészébe nagy gonddal kitöltötte a Kenyában termesztett, kézzel válogatott arabica-szemek levét, óvatosan tálcára helyezte a porcelánt – csakhogy mielőtt bevihette volna a szobába, a szőke szépségnek, váratlanul fölébredt.

– Isten hozott – köszönt rá Barbi.

– Szép napot neked – villantotta ki fogsorát P., és máris magához vette a frissen bontott cideres üveget, amelyet a lány kéretlenül, a szokás hatalmától vezérelve tolt elé.

– Képzeld, veled álmodtam – nevetett közben Barbi, és et-től P. vérkeringése egy teljes örökkévalóságot magába olvasztó másodpercig leállt. Minden sejtje megbénult, még a benne élő baktériumok életfunkciói is szüneteltek, talán a Föld forgása is abbamaradt, vagy minimum lassult, s a Nap zökkent egyet bejáratott pályáján.

– És vajon mit? – préselte ki magából a kérdést.

– Bejöttél, és nem cidert kértél, hanem kávé.

P. alig hallhatóan fölnyögött.

– Én is veled álmodtam – hadarta sietve.

Barbit azonban nem érdekelte, milyen szerepet játszott a férfi álmában, legalábbis egy árva szóval nem érdeklődött felőle, csak a szendvicseket rendezgette elmerülten a pultra helyezett, bepolcozott üvegkalitkában.

– Lehet, egyazon időben álmodtunk egymásról – folytatta P. visszanyerve lélekjelenlétét és hangjának természetes csengését.

– Ez némely álmoskönyvek és egyes ezoterikusok szerint azt jelenti, hogy valamely másik dimenzióban, netán a számos lehetséges világ egyikében valóban együtt töltöttük azt az időt, amely időtartam alatt egyszerre álmodtunk egymással, s ez a tény, mármint a valóságos együttlétünk egy párhuzamos valóságban, szivárgott át a világok közti hasadékokon az agyunkba, és manifesztálódott álom formájában.

Barbi befejezte a szendvicsek rendezgetését, köszönt az éppen belépő vendégeknek, papírtörlőbe törölte a kezét, aztán közelebb hajolt P.-hez, és a fülébe súgta:

– Egy nagy, bűdös ló...!

P. tudomásul vette, hogy nem egyezik a véleményük, azzal a világok közötti hasadékok természetén elmélkedve helyet foglalt egy ablak melletti asztalkánál.